

i provjeravanje da li su vagona vrata propisno zatvorena prije preuzimanja robe na prijevoz. Stoga tuženikov propust da kontrolira zatvorenost vrata vagona stoji u neposrednoj uzročnoj vezi s gubitkom dijela tereta, tj. nastalom tuženikovom štetom. Dosljedno tome nema razloga ekskulpiranju tuženog vozara ni po jednom slučaju predviđenom propisom čl.80. Zakona o prijevozu robe željeznicama, na koji se očitog pogrešno tuženik poziva u svojoj žalbi. Kako se iz iznesenog vidi žalbeni navodi ničim ne dovode u pitanje pravilnost prvostepene presude. Stoga je žalbu valjalo odbiti i pobijanu presudu potvrditi.

V.V.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Drugostepena presuda br.IV-S1-451/72-2
od 23.V 1972.

Vijeće: Gabro Badovinac, dr Dušan Arneri, prof.dr Branko Jakaša

Prijevoz stvari morem - Jamčevno pismo - Sud ne priznaje brodarovu tužbu protiv izdatnika jamčevnog pisma, ako je to pismo dobilo za izdavanje čiste teretnice, znajući da podaci u teretnici ne odgovaraju činjeničnom stanju - To je slučaj kad je izdao teretnicu "ukrcano" za teret koji nije ni ukrcao na brod, a ni primio na ukrcaj - Jamčevno pismo se priznaje kad brodaru nije bilo moguće utvrditi da li je izjava krcateljeva, koja se unosi u teretnicu, točna

Mađjarski prodavalac prodao je španjolskom kupcu 500 tona graha. U izvršavanju ovoga ugovora sklopljen je ugovor o prijevozu s brodarom. Brodar je primio na brod 350 tona graha, jer ostala količina nije stigla u luku ukrcaja do časa odlaska broda. Unatoč tome brodar je izdao čistu teretnicu "ukrcano" na količinu od 500 tona graha. Ovu teretnicu brodar izdao nakon što mu je u luci ukrcaja špediter, koji je radio po nalogu glavnog špeditera, izdao jamčevno pismo u kojemu jamči da će mu nadoknaditi svaku štetu za koju brodar odgovara primaocu iz činjenice što je izdao navedenu teretnicu. Kad je primalac ustanovio da je primio manju količinu graha od one navedene u teretnici, tužio je prodavaoca arbitraži Međunarodne trgovinske komore u Parizu. U tom sporu je prodavalac izgubio i morao je platiti kupcu iznos na koji ga je obavezala arbitraža. Brodar je regresirao tu svotu prodavaocu, pa tuži špeditera, izdatnika jamčevnog pisma, da mu štetu nadoknadi. Tuženik se protivi tužbenom zahtjevu.

Rješavajući spor prvostepeni sud je odbio tužitelja sa zahtjevom u cijelosti s razloga jer je nakon provedene ras-

prave i izvedenih dokaza našao da zahtjev tužiteljev nije osnovan. Brodar je dužan tek nakon ukrcaja tereta, a na zahtjev krcateljev, izdati teretnicu, te ona predstavlja vjerodostojnu ispravu. U predmetnom slučaju tužitelj je teretnicu izdao iako roba nije bila ukrcana na brod, znajući da se tim njegovim činom može oštetiti primalac robe, odnosno svaka osoba koja zakonitim putem dođe do teretnice. Tužitelj je postupio suprotno propisu iz čl.5 Osnovnog zakona o prometu robe, po kome se promet robe vrši u skladu s dobrim poslovnim običajima i načelima poslovnog morala, kao i suprotno načelu Opće uzance za promet robom br.3, po kome su poštenje i savjesnost osnovna načela kojih se stranke moraju pridržavati u poslovima prometa robom. Ovakav postupak tužiteljev ne može imati nikakve zakonske zaštite pa tužitelj treba sam snositi posljedice koje su uslijedile iz njegovog ponašanja.

Kako primalac tereta po teretnici prihvaća teretnicu a da najčešće i ne zna stvarno stanje robe na koju se teretnica odnosi, pa ako je teretnica čista, on plaća robu pouzdajući se u sadržaj teretnice. Ako prilikom preuzimanja tereta utvrdi da roba ne odgovara opisu u teretnici, snosi gubitak ili mora stupiti u spor s brodarom. Sve bi ovo primalac dobre vjere izbjegao kad bi znao da roba nije uopće ukrcana na brod, ili da u teretnicu nisu unesene ograde koje upućuju na pravo stanje tereta. Kako je svaki ugovor koji je protivan zakonitoj zabrani i dobrim običajima ništav, pa tako i garantno pismo koje predstavlja ugovor između krcatelja i brodara za naknadu štete ne može izazvati pravne posljedice, pa čak ni u slučaju kad brodar iz opravdanih razloga nije u stanju provjeriti točnost opisa robe kako ju je dao krcatelj, i na temelju koga je opisa teretnica izdana.

Presudu žalbom pobija tužitelj, zbog povreda formalnog i materijalnog prava, i predlaže da se presuda preinači i udovolji u cijelosti tužbenom zahtjevu, odnosno da se presuda ukine i stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje i sudjenje.

Povredu prava tužitelj vidi u tome što smatra da sud polazi od pogrešnog stajališta da tuženi ne odgovara tužitelju na osnovi garantnog pisma koje je izdao tužitelju putem njegovog lučkog agenta, Jugoslavenske pomorske agencije u Rijeci, jer da je takav ugovor ništav što je protivan izričitoj zabrani i dobrim običajima.

Tužitelj ističe u žalbi da se tuženi obratio tužitelju i od njega izričito zahtijevao da tužitelj da suglasnost "Mafrahtu" u Budimpešti za izdavanje teretnice s datumom 15.I 1963.g, iako je bilo jasno da taj teret bez broda-

rove krivnje neće biti ukrcan toga dana. U garantnom pismu stoji izričito da će tuženi osigurati tužitelja od svake odgovornosti i troškova, te štete koje bi za tužitelja nastale uslijed toga što je izdao teretnicu s ranijim datumom nego što je ukrcaj izvršen. Smatra da se tuženik ne može pozivati na to da je tužitelj krivotvorio teretnicu kad su u pitanju odnosi između tužitelja i tuženoga. Ovakovo bi stajalište bilo ispravno da se radi o odnosima između tužitelja broдача i primaoca tereta. U takvom slučaju broдача se ne bi mogao pozivati da je na zahtjev krcateljev antidatirao teretnicu iako je znao da teret nije bio ukrcan na brod. Medjutim drugačije je kad se radi o odnosu između krcatelja i broдача.

U predmetnom slučaju ističe tužitelj primalac da je prema teretnici oštećen od prodavaoca robe, jer svoj zahtjev iz teretnice primalac nije ostvario od broдача, već od prodavaoca, a prodavalac je svoj zahtjev upravio špediteru "Mahšpedu", a mađjarski špediter je svoj zahtjev upravio tužitelju, pa u predmetnom slučaju nisu bili ugroženi interesi primaoca - poštenog imaoca teretnice, te je u tom pogledu obrazloženje presude nepotrebno.

Ističe da je tuženi izdao garanciju i jamčio za štetu koja će tužitelju nastati zbog toga što je tužitelj dao suglasnost za izdavanje teretnice s ranijim datumom, pa je tuženi svjesno na sebe preuzeo eventualne zahtjeve primaoca tereta, koje bi ovaj mogao iznijeti tužitelju, odnosno zahtjeve trećih osoba od tužitelja. Ako je, po mišljenju prvostepenog suda, sporazum između parničnih stranaka o izdavanju antidatirane teretnice i davanje garancije za takovu teretnicu protivno načelu savjesnosti i poštenja, onda i tuženi koji je dao poticaj za antidatirane teretnice, i dao obavezu da će naknaditi eventualnu štetu tužitelju, takodjer ne bi trebao imati zaštitu suda, u toliko prije što tužitelj nije imao interesa ni potrebe da izda antidatiranu teretnicu, a upravo takav interes imao je tuženi. Sud nije dao objašnjenje zašto bi praksa izdavanja čistih teretnica uz garanciju bila nedopuštena. Smatra da je ovakovo stajalište suda neprihvatljivo, u toliko prije što izdavanje antidatirane teretnice nije zabranjeno ni jednim propisom koji ima pred očima odredba paragrafa 379 OGZ-a. Ovakovo izdavanje antidatiranih teretnica uz garantno pismo je manifestacija poslovne suradnje i uzajamnog povjerenja broдача i krcatelja, pa ne treba miješati odnose s primaocem koga treba zaštititi. Ova zaštita ne treba da ide na račun broдача, već na račun onoga koji je antidatiranje teretnice uzrokovao i dao obavezu da će naknaditi štetu koja zbog toga nastane broдарu.

Drugostepeni sud je žalbu odbio iz slijedećih razloga:

Rješavajući spor prvostepeni sud izveo je sve dokaze i utvrdio činjenice odlučne za pravilno rješenje spora, pa je na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja donio presudu koju je iscrpno i jasno obrazložio. Utvrđeno činjenično stanje kao i obrazloženje pobijane presude u osnovi se prihvaća.

Razmatrajući osnovno sporno pitanje u okviru žalbenih navoda i razloga, tj. da li je izdavanje garantnih pisama brodarima za izdate teretnice krcateljima bez ograda valjan pravni posao ili ne, te da li brodar može tražiti od krcatelja naknadu štete koja je nastala izdavanjem netočne i neispravne teretnice, ovaj sud smatra da pri ocjeni toga pitanja treba voditi računa da li je teretnicu uz krcateljstvo garantno pismo brodar izdao znajući i svijesno da činjenice navedene u teretnici kao i količina tereta zaista ne odgovara stvarnosti, te da brodar izdaje neistinitu teretnicu, ili se radi o izdavanju čiste teretnice u slučajevima kad nastane spor između brodara i krcatelja u pogledu ukrcanih količina i eventualno vanjskog izgleda pojedinih dijelova tereta, a koja neslaganja nije moguće bez velikih troškova ponovnim brojenjem utvrditi.

Ako se radi o davanju krcateljve garancije za teretnicu s podacima koji su netočni bilo u pogledu količine tereta ili u pogledu kvaliteta tereta i njegove ambalaže, a koji podaci su poznati brodaru kao netočni, pa je čista teretnica izdana s očitom namjerom da se primalac teretnice i robe dovede u bludnju i time se počini nedopuštena radnja, u takovom slučaju ne može se dati pravna zaštita iz odnosa koji slijedi iz krcateljve garancije date brodaru. Po nalažu ovoga suda brodar koji je izdao teretnicu krcatelju s odredjenima neistinitim navodima ne može s osnovom tražiti da mu krcatelj naknadi takvu štetu koja mu nastane zbog izdavanja takve teretnice. Svjesnim izdavanjem teretnice s netočnim podacima brodar je unaprijed pristao na štetne posljedice svoje nedopuštene radnje s ciljem da sporazumno s davao-
cem garancije, tj. krcateljem, namjerno oštete trećega, poštenog posjednika teretnice. Ovakvo poslovanje brodara i krcatelja protivno je dobrim običajima poštenja i savjesnosti u prometu robe, pa takovom poslovanju i pravnim obavezama koje slijede iz njega u skladu odredaba imovinskog prava nije moguće dati pravnu zaštitu, te se takvi ugovori smatraju ništavim i bez pravnog učinka.

Kad je dakle u konkretnom slučaju brodar znao da na njegov brod "Meira" nije ukrcana količina od 150 tona tereta graha, a pristao je da se izda teretnica kao da je ta količina ukrcana, tražeći da mu krcatelj - tuženi u ovom slučaju pošpediter krcatelja, odnosno prodavaoca robe,

dade garantno pismo kojim jamči da će mu on naknaditi eventualne štete koje mu nastanu zbog izdanja ovakove teretnice, očito je da među strankama, tj. tužiteljem i njegovim predstavnicima, i tuženim i njegovim nalogodavcima, nije bilo poštenih namjera i da je sklopljen nedopušten pravni posao u cilju postizanja nedopuštenih pravnih efekata, tj. kako je to utvrđeno u presudi Arbitražnog suda u Parizu, da se radilo o izdavanju lažne teretnice, kojoj je bio cilj prevara kupca robe, pa je takva teretnica lažna.

Obzirom na to i na nedopuštene intencije davaoca garancije i brodaru ne može brodar s naslova takove garancije tražiti od tuženoga krcatelja bilo kakvu naknadu štete.

Osim toga valja istaći da je obzirom na utvrđeno činjenično stanje zahtjev tužiteljev od tuženoga nejasan. Tužitelj svoj zahtjev od tuženoga špeditera zasniva na garanciji, a da nije dokazao da je doista odnosna šteta nastala. Naime, garantno pismo je dao tuženi kao špediter doduše u vlastito ime, ali ne može se razabrati da je odnosnu garanciju izdao za vlastite potrebe, već za potrebe svoga komitenta, prodavaoca robe i označenog krcatelja u teretnici Poduzeća "Agroimpex" iz Budimpešte. U smislu odredaba čl.3, toč.5 Međunarodne konvencije za izjednačenje nokih pravila o teretnici za netočne podatke koji su uneseni od krcatelja u teretnicu, kao i štete koje otuđ nastaju, brodar ima zahtjev od krcatelja. Prema dokazu tužiteljevu u toku spora, a i u žalbi, slijedi da se tužitelj doista obratio na krcatelja iz teretnice, a ovaj na svoga špeditera, te da je među njima postignut određeni sporazum i nagodba, pa se tužitelj konačno obraća za naknadu štete tuženom s naslova i poziva na garantno pismo. Ako se ispituje ovakav brodarov zahtjev od izdatnika garancije, tada zaista treba procijeniti posebno pitanje da li se radilo o garantnom pismu za izdavanje neistinite teretnice, ili se radilo o garanciji i jamstvu za štete za izdavanje čiste teretnice, kad provjeravanje podataka u teretnici, koju popunjava krcatelj obzirom na posebne okolnosti, nije moguće.

Po nalazu ovoga suda ne može se uzeti da bi svagda i u svakom slučaju davanje garancije brodaru za izdavanje čiste teretnice bilo nedopušteno, i da bi se takav posao protivio dobrim običajima.

Naime treba imati u vidu činjenicu da podatke o ukranoj robi i količinama unosi u teretnicu krcatelj, odnosno njegov pomoćnik - lučki špediter, pa već popunjen set teretnica podnosi na potpis zapovjedniku broda ili brodarovu agentu. U ovakovim slučajevima brodar se izlaže opasnosti, obzirom na svoju odgovornost iz teretnice, da će na kraju putovanja morati naknaditi nastale štete, u koliko se podaci u teretnici na

kraju putovanja ne slažu s iskrcanom robom. U smislu odredaba čl.33. ZOUIPB, kao i čl.3, toč.3, slovo c. Medjunarodne konvencije o izjednačenju nekih pravila o teretnici brodar može staviti u teretnicu ograde u pogledu broja, oznaka i stanja robe, ako ima razloga da sumnja u te podatke, ili ako nema mogućnosti da izvrši provjeru. Teretnica s ovakovim ogradama koje su obrazložene nije čista i nepogodna je za medjunarodnu zamjenu. Uobičajeno je stoga da brodar izdaje čistu teretnicu krcatelju, a krcatelj mu za ovako izdanu teretnicu daje posebno jamstvo, u stvari garantno pismo, kojim se obvezuje da će brodaru naknaditi svaku štetu koja bi im mogla nastati, obzirom na njihovu odgovornost prema primaocu iz teretnice. Ovakovo izdavanje jamčevnih pisama uobičajeno je jer proizlazi iz potrebe prakse.

Po ocjeni ovoga suda valjanost jamčevnim pismima krcateljevima treba priznati samo onda ako se odnosna jamstva daju brodaru u slučaju kad nije bilo moguće, obzirom na posebne okolnosti, utvrditi da li je naznačena količina robe u teretnici doista ukrcana ili ne, da li roba ima navedene oznake ili ne, da li su oznake dovoljno trajne ili ne, kao i u pogledu okolnosti koje nije bilo moguće sa sigurnošću utvrditi u toku ukrcanja ili u času izdavanja teretnice.

Obzirom na to sud nije mogao prihvatiti stajalište pobijane presude da jamčevno pismo ni u kom slučaju ne predstavlja valjan pravni posao.

G.B.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Prvostepena presuda br.IV-P-644/69
od 28.XII 1971.

Vijeće: Gabro Badovinac, dr Božidar Cvitaš, dr Zlatko Frey

Povreda člana posade - Naknada štete - Ako je članu posade isplaćen iznos iz posebnog fonda koji je osnovan povodom propasti broda za pomoć nastradalima i njihovim porodicama, brodar taj iznos ne može uračunati u naknadu štete koju je on dužan nadoknaditi članu posade - Brodar naprotiv ima pravo uračunati iznos koji je dao dobrovoljno prije pokretanja spora za naknadu štete jer se ne smatra da je taj iznos dao kao dar

Tužitelj je član posade broda, a tuženik je brodar. Spor se vodi o visini naknade štete koju brodar duguje članu posade zbog njegove invalidnosti i tjelesnih povreda